

Вера Рыч

...пасля заваёвы Англіі нарманамі ў 1066 годзе, мовай афіцыйнага й культурнага жыцця сталася нармана-французская, і ангельская заняла да стану, як сказаў адзін сучасны філолаг, "пагарджанай гаворкі непісьменных нізоў"...

Я адкрыла Беларусь яшчэ тады...

Гутарка Галіны Дубянецкай з Верай Рыч

У адзін з першых Верыных прыездаў у Беларусь на пачатку 90-х неяк між народу варухнулася ціхае пытаньне: а хто гэта? Гучны адказ пачуўся тут жа: "Як хто? Маці беларускай нацыі!" Паводле важкасьці гэтае выказваньне можна параўнаць хіба з тым, што прагучала ў Гомлі каля будаванага Лойкаўцамі пяшчанага Цмока: "Цмок – заступнік беларусаў!" Вера Рыч ад самага юнацтва здраднілася душой з беларушчынай і ўсімі, што ў ёй водзяцца, цмокамі: яна – першая перакладчыца беларускай паэзіі на ангельскую мову, першаадкрывальніца беларускага паэтычнага слова для сусьветнага чытача. Можа, у перакладчыцкай творчасьці сапраўды ёсьць нешта матчынае: твор-пераклад нараджаецца "ад" твору-арыгіналу й мае двух бацькоў – і роля перакладчыка тут падобная да ролі маці. А калі памятаць, што беларусы – нацыя паэтаў, а Вера пераклала іх больш за сотню, ад класікаў да

цяперашняй моладзі, дык тое спантаннае вызначэнне амаль не падасца перабольшаннем...

Галіна. Шаноўная Вера, Вы – беларуская легенда. Ваше імя Faith\Вера здаецца зусім невыпадковым для перакладчыцы беларускае паэзіі. А яшчэ, калі праўда тое, што менавіта вера прывяла Вас да беларушчыны... – супадзенне проста такі паэтычнае. Распавядзіце нам тую праўдзівую гісторыю?

Вера. Гэта вельмі простая гісторыя, хаця некаторым яна падаецца неверагоднаю. Я каталічка, а ў часе маёй маладосці, перад Другой Ватыканскаю Радай, каталіцкая імша ды іншыя важныя набажэнствы служыліся толькі на лаціне, і шмат хто ўважаў лаціну за адзіную мову каталіцкае царквы. Але наш сьвятар – у царкве, што я наведвала на поўначы Лондану, – хацеў давесці парафіянам, і асабліва моладзі, што гэта ня так. Спачатку ён запрасіў да нас у царкву сірыйскага сьвятара, потым індыйскага сьвятара малабарскага абраду, і яны служылі ў нас літургію кожны ў сваёй традыцыі, на сваёй мове. Наступным разам, замест каб запрасіць да сябе ў царкву грэка-каталіцкага сьвятара, ён адвёў нашу суполку да беларускае капліцы Сьв. Пятра й Паўла (“Марыянскага Дому”), што – у маштабах Лондану – было досыць блізка, усяго за якіх 6 кіламетраў.

Маім таварышам тамтэйшая Літургія падалася цікаваю – гэтаксама ж як перад тым і сірыйская, і малабарская – але ня болей за тое. А для мяне – як толькі я ўвайшла ў гэтую капліцу... са мной адбылося незвычайнае. Я адчула, што ўпершыню ў жыцці трапіла ў “свой” асяродак – туды, дзе мне належала быць, у месца, прызначанае мне Богам... Гэта было ў кастрычніку 1953. Я тады нікому нічога пра тое не сказала – было б цяжка патлумачыць – ва ўсякім разе, думала, што пачуцьцё мінецца, што яно пройдзе. А яно не сыходзіла... Не давала спакою адчуваньне, быццам чагосьці ў маім жыцці нестася... І ў студзені 1954 году я вырашыла пайсьці туды зноў. Бо меркавала, што наўрад ці тое магло паўтарыцца – і што гэтым разам я супакоюся й здолею засяродзіцца на падрыхтоўцы да ўступных іспытаў ва ўніверсітэт. Аднак па другім наведваньні пачуцьцё, наадварот, яшчэ ўзмацнілася – і я прыйшла туды зноў наступнае нядзелі й наступнае... Праз колькі тыдняў маці мая вырашыла, што яна мусіць пайсьці й паглядзець, што адбываецца – і... як толькі яна ўвайшла ў капліцу, яна таксама адчула, што ўпершыню ў жыцці трапіла “да сябе”... Ну, і, як той казаў, далейшае вам вядома...

Г. Вера, Ваше прозьвішча Рыч – “Багатая” – гучыць таксама, па меншай меры, асабліва. І, наколькі я пасьпела зразумець, Ваше сямейнае паданьне сапраўды багатае – на выдатных асобаў, да прыкладу, сярод якіх нават ёсьць кананізаваны сьвяты...

В. “Rich” – адно з найстарэйшых ангельскіх прозьвішчаў (у адрозьненне ад нармана-французскіх), і вядзецца ад XII стагоддзя, калі прозьвішчы толькі яшчэ пачыналі вылузвацца з нефармальных мянушак. І хаця ў сям’і майго бацькі гэтак даўніх пісьмовых помнікаў ня маецца, сям’я паходзіць з Абінгдону (каля Оксфарду), а мы ведаем, што прозьвішча “Рыч” існавала там у XII стагоддзі. Атожылак гэтае сям’і, Эдмунд (?1170 – 1240) быў сярод першых лектараў Оксфардскага Універсітэту, пасья стаўся Архібіскупам Кентэрберыйскім, і па часе быў кананізаваны як сьвяты. Безумоўна, ён ня мог быць – прамым продкам – але цалкам верагодна, што карані нашыя агульныя, бо вядома, што ў яго быў брат, які ажаніўся й меў дзяцей, а ў бацькавым родзе старэйшаму сыну традыцыйна даецца імя Эдмунд (мой дзед зваўся Крыстафер Эдмунд, дзядзька-стрый Артур Эдмунд, і калі б я была хлопцам ці мела брата, ён зваўся б Дэвід Эдмунд). Больш за тое, паколькі цела сьвятога Эдмунда ня тленнае (памёр ён у Панціньні ў Францыі, і магіла ягоная захавалася, і можна, пры пэўных акалічнасьцях, убачыць ягонае цела – мне аднойчы было дазволена яго ўбачыць!) – ёсьць мажлівасьць разгледзець сякое-такое сямейнае падабенства, асабліва што тычыцца формы зубоў... Калі мы

наведвалі Панцінны, тамтэйшыя сьвятары былі цалкам упэўненыя, што я – радня “іхняга” сьвятога. Цікавая рыса ягонага характару, што вылучала яго з большасці клерыкаў тога часу – карыстаньне ангельскай мовай. Бо пасля заваёвы Англіі нарманамі ў 1066 годзе, мовай афіцыйнага й культурнага жыцця сталася нарман-французская, і ангельская заняпала да стану, як сказаў адзін сучасны філолаг, “пагарджанай гаворкі непісьменных нізоў”. Тым ня менш, яшчэ маладым сьвятаром айцец Эдмунд адчуў, што нават непісьменныя рабы маюць права чуць Божае Слова на мове, ім зразумелай, – і таму выпраўляўся штонядзелі па вёсках з казаньнямі, пасьпяваючы за дзень наведаць недзе пяць-шэсьць прыходаў... Калі вам выпадзе быць у Лондане, вы пабачыце ягоны партрэт – разам з другім кананізаваным Архібіскупам Кентэрберыйскім – каля галоўнага ўваходу ў Вестмінстарскі Катэдральны Сабор, і пабачыце, што ён там паказаны з вусамі й барадой. На маю думку, гэта сімвалічна – калі ўзяць пад увагу, што тагачасныя сьвятары зазвычай гладка галіліся. Але на славутым “Байскім (Bayeux) габелене” XI стагоддзя, які апавядае гісторыю заваёвы Ангельшчыны нарманамі, ангельцы паказаныя з вусамі й бародамі, у той час як нарманы гладка голеныя. І, значыць, калі на мяжы XIX і XX сагоддзяў будаваўся Вестмінстарскі Сабор, мастак, што аздабляў фасад, вырашыў гэтакім чынам адлюстравачь клопат Сьв. Эдмунда пра духоўныя патрэбы зьняволенага тымі часамі ангельскага народу.

Але я мушу сказаць, што былі й некаторыя асобы, якія не рабілі гонару прозьвішчу “Рыч”... Адзін такі ў XVI ст. за каралём Генрыхам VIII загадваў дэпартамантам допытаў і катаваньняў – прыкладам, як Берыя за сталінскім рэжымам! (Не далей як у 1970-я адзін чыноўнік Савецкай амбасады ў Лондане, пачуўшы, што Рычард Рыч, паводле сямейнага паданьня, быў маім сваяком па бацькавай лініі, павіншаваў мяне з такім сьлынным паходжаньнем!).

Яшчэ, мусіць, варта згадаць, што бацька маёй маці (чыстакроўны ірландзец, хоць нарадзіўся ў Англіі і ўважаў сябе за ангельскага патрыёта) быў аддаленай

На здымку: сп-ня Вера (у цэнтры) з гасьцямі ў дзень сваіх народзінаў (2007 год).
Зьлева-направа: Галіна Дубянецкая, Ірына Дубянецкая, Адам Мальдзіс, Язэп Янушкевіч,
Уладзімір і Вольга Някляевы, Валеры Стралко, Марыя Міцкевіч.

раднёй паэта Томаса Мура, сябра Байрана... А маці матчынай маці была акушэракай і актыўнай змагаркай за належную адукацыю і прафесійны статус акушэрака; а ейны бацька быў дацкі марынар, што сышоў на бераг і атабарыўся ў Ангельшчыне... А бацька матчынай маці паходзіў з французскіх эмігрантаў часоў Рэвалюцыі – не арыстакратаў, падобна, але дэмакратаў-ідэалістаў, што – як нярэдка здараецца падчас рэвалюцыяў – у выніку мусілі самі ўцякаць ад Тэрору. У гэтага французскага прадзеда (інжынера паводле прафесіі) маці была шатландка...

І хаця мне сапраўды, як выглядае, перайшлі некаторыя спадчынныя рысы (бо звыш за 40 гадоў, як журналістка, я спецыялізавалася ў навуковых і медычных навінах, наведала каля 40 краінаў і моцна “засьвяцілася” ў барацьбе за правы чалавека) – нічым з гэтага не патлумачыш тое, што найбольш вас цікавіць... а менавіта, што я ня толькі “адкрыла” Беларусь у часы, калі мала хто ў шырокім сьвеце ведаў пра яе існаваньне (да прыкладу, з 200 старонак “Геаграфіі Еўропы” – нашага школьнага падручніка – “Белая Расія” займала паўстаронкі), але яшчэ адкрыла ў сабе, апроч схільнасьці да складаньня вершаў, здольнасьць да іх перакладу...

Г.: ...і сталася перакладчыцай беларускай паэзіі? Сапраўды, а як гэта адбылося?

В.: У часе Другой Сусьветнай вайны (мой бацька быў у войску, маці – у пажарнай службе) мяне гадавалі ў асноўным матчыны бацькі. Задоўга да школьнага ўзросту (які ў Ангельшчыне настае ў 4 гады) я навучылася ня толькі чытаць, пісаць і лічыць, але таксама – ад бабулі – пачаткаў музыкі і як падбіраць рыфмы і мелодыі. Акрамя таго ў мяне склалася такое-сякое ўяўленьне наконт моваў і перакладу: бацька добра валодаў нямецкай і валійскай, маці ведала нарвежскую, сям’я мела сяброўскія і дзелявыя сувязі ў розных краінах, і мне часта выпадала назіраць, як у Каляднай сябрыне сьпяваецца адна й тая самая песьня, але на розных мовах.

Адзін з найярчэйшых маіх успамінаў пра бацьку акурат і зьвязаны з Калядамі – мусіць, гэта быў год 1938, – калі тата вярнуўся дамоў з царквы не ў гуморы з прычыны аднае калядкі, што па-нямецку пачыналася словамі “Stille Nacht”, а тады якраз набывала папулярнасьць у ангельскім (ці, хутчэй, амерыканскім) перакладзе “Silent Night”. Бацька абураўся, што “silent” – неадпаведны пераклад... ён не перадае “духу”: “silent” азначае проста “бязгучны”, тады як “stille” дае ўражаньне абсалютнага неўстурбаванага супакою... лепей было б, на ягоную думку, сказаць “Still is the night”... Я ня ўсё разумела, што ён гаварыў (мне яшчэ не было трох гадоў), але зразумела адно: менавіта, што калі перакладаеш песьню альбо гімн з адной мовы на іншую, мусіш быць вельмі ўважлівым, каб адшукаць дакладнае слова.

Пазьней, калі я была ў чацьвёртым класе школы (мела 7-8 гадоў), мы рэгулярна слухалі на занятках радыёпраграмы Бі-Бі-Сі для школьнікаў, адна з якіх называлася “Музыка і рух”. Адночы ў той праграме гучала песьня, якую я пазнала – бо чула яе раней ад бацькі. “Цёця” з Бі-Бі-Сі сьпявала, вядома ж, па-ангельску – пра тое, як малады хлопец пабачыў ружу “blushing midst the clover” (“што ірдыла ў полі канюшыны”) і вырашыў сарваць яе і насіць “till the day is over” (“аж покуль вечар абдыме даліны”). Я ведала, што перарваць урок было б свавольствам, таму падышла да настаўніцы на перапынку і кажу: “А тую песьню зрабілі няправільна. Мой тата пярэў яе па-нямецку, і ружа расла сярод “heide” – а па-ангельску гэта будзе “heather” (“верас”)! Настаўніца на хвілінку задумалася, тады адказвае: “Ну, так, – “heide” сапраўды значыць “heather” (верас). Але падумай: тут патрабавалася слова да рыфмы з “over”. І, урэшце, і верас, і канюшына – абое барвовага колеру, і абое невысокага расточку... Такім чынам, у нас атрымліваецца пунсовая ружа сярод невысокіх барвовак кветак, няхай сабе гэта й не зусім тыя самыя невысокія барвовыя кветкі!” Так я атрымала другі важны ўрок “тэорыі перакладу” – што часам дазваляецца, а часам нават лепш перакласьці прыблізна, а не дакладна – калі гэтак лепей дзеля агульнага мастацкага эфэctu.

Як я ўжо казалася, з бабуляй мы гулялі ў складаньне вершыкаў – і так, гуляючы, я сямую-таму навучылася. Пазьней пісала вершы для школьнага часопісу. А яшчэ пазьней, як мне было гадоў чатырнаццаць, і па літаратуры мы пачалі вывучаць розныя вершаваныя формы, нам прапанавалася магчымасьць замест напісаньня эсэ, напрыклад, пра санеты Шэкспіра – напісаць, калі хто жадаў, свой уласны верш у форме Шэкспіраўскага санету... зьвяртаючы пры гэтым належную ўвагу ня толькі на форму як такую, а і на тое, як форма гэтая можа й павінна выкарыстоўвацца дзеля выявы тваёй думкі. Мы рабілі гэта сістэматычна, з усімі асноўнымі формамі, што ўжываліся ў ангельскай паэзіі цягам апошніх чатырох стагоддзяў – і штотраза нашым хатнім заданьнем было напісаць на выбар альбо эсэ на тэму пэўнае формы ў творчасці пэўнага паэта, альбо сваю ўласную спробу ў гэтай форме. Я заўсёды выбіралася другое – вершы да мяне прыходзілі лёгка, настолькі, што калі на занятках па французскай і лаціне мы дайшлі да чытаньня вершаў на гэтых мовах, я ўзялася рабіць вершаваныя пераклады нашых праграмных тэкстаў.

Дык вось, падчас заканчэньня школы я была досыць добра напрыктыкаваная ў тэхніцы вершаскладаньня й мела некаторы досвед паэтычнага перакладу. Тэхніка, вядома ж, ня зробіць з цябе паэта – хіба што кампетэнтнага версіфікатара... Праўду кажучы, я пачала друкаваць сякія-такія свае арыгінальныя рэчы ў “Голасе моладзі” (The Voice of Youth) – часопісе для маладых аўтараў, выдаваным Супольнасьцю Паэтаў Вялікай Брытаніі (the Poetry Society of Great Britain), але мой дзядуля заўсёды падкрэсьліваў, што мне яшчэ зарана ўяўляць сябе сапраўднай паэткай. “Толькі Бог можа зрабіць з цябе паэта – і нават калі Ён даў табе талент, на гэта пойдзе шмат гадоў і цяжкай працы!”

Першыя два семестры універсітэцкага курсу я наведвала заняткі па французскай і лацінскай літаратуры і натуральна працягвала перакладаць вершы – вершамі. І вось у дзень, калі мне споўнілася дваццаць гадоў (дакладна ў дзень народзінаў – таму й запамнілася дата!) студэнт-выпускнік з Украіны, якога я трошкі ведала, запытаўся ў мяне, ці праўда, што я магу перакладаць паэзію, і калі так, ці не хацела б я перакладаць украінцаў? “Так – але я ня ведаю украінскае мовы!” – “Ну і што, – ён казаў, – ты лёгка яе вывучыш!” І я ўзялася...

Да таго часу я пасьпела добра пазнаёміцца з лонданскай беларускай супольнасьцю, і калі мае першыя пераклады з украінскае паэзіі былі надрукаваныя, тыя недаўменна пыталіся: а чаму я не перакладаю з беларускай? “Таму што ніхто мяне не прасіў!” – кажу. “Дык чаму ты не сказала нам, што ты можаш?” – “Дык я ж вам казалася!” – “Ну добра, казалася... але адкуль нам было ведаць, што ты сапраўды ўмееш?” І тады я пачала перакладаць таксама і беларускую паэзію. Першаю спробаю быў верш Купалы “Брату ў чужыне” – і з таго часу надалей, праз усё жыццё, я старалася раўнамерна задавальняць патрабаваньні “чарнавокай і сінявокай сясьцёр”... з прынагоднымі выправамі ў старанарвежскую, польскую, гішпанскую, румынскую ды расейскую паэзію.

Г.: Тут у Беларусі Веру Рыч найбольш ведаюць як перакладчыцу. Аднак для чытачоў Вашых перакладаў відавочна, што іх аўтарка – па-першае, самастойная паэтка, стваральніца арыгінальнай паэтычнай фактуры. Ці можна спытаць, у якім стане Вашая асабістая творчая дзялянка? І што з сябе ўяўляе Ваш лонданскі паэтычны асяродак?

В.: Што да маёй уласнай творчасці – ну, я пісала даволі шмат у 1960-х, і выдавала свой уласны паэтычны часопіс, *Manifold* (“Столкі”), але наступныя 20 гадоў, працуючы ў навуковым часопісе *Nature* (“Прырода”), вельмі мала што магла зрабіць у сьвеце паэзіі. Ад сярэдзіны 1990-х мой творчы працэс пайшоў больш актыўна (дакуль дазваляла здароўе й перакладчыцкія абавязкі!). Я ўзнавіла выданьне *Manifold* і стварыла суполку “Live poetry” (“Жывая паэзія”), якая ладзіць інтэграваныя

паэтычныя прэзентацыі на пэўныя тэмы, часам з музычным суправаджэньнем і паказам слайдаў. Аднак шмат гадоў я адчувала сябе “па-за плынню” паэтычных падзеяў у Брытаніі — дый увогуле ўва ўсім англамоўным сьвеце... Я не падзяляла моднага тады “злоснага” погляду на жыцьцё – мяне не натхняла прынятае за ўзор нядбалства ня толькі што да тэхнікі вершаскладаньня, а й да нечага відочна неадбходнага – менавіта, калі вы адпрэчваеце старое, вы мусіце мець наўзамен штосьці новае і значнае. Непрыемная ня столькі іхняя “злосьць” на сучасныя праявы (ды я падазравала, што ладная частка гэтае злосьці – усяго толькі робленая модная пастава), колькі іхняя безуважнасьць да таго, ЯК яны гэтую “злосьць” выказвалі. Мой сябра паэт Поль Роўч (Paul Roche), такі ж самы “пазাপлыны” ў дачыненні да сучаснае паэтычнае сцэны, падагульняе гэта словамі: “Калі ў гэтым няма музыкі, тады гэта не паэзія – а хіба журналістыка!”. Да чаго мая журналісцкая асоба дадае: “І нават не сказаць каб добрая журналістыка!”

Але цягам апошняга дзесяцігоддзя дакладная рыфма й рытм пачалі вяртацца на брытанскую паэтычную сцэну, праз так званыя “slams” – спаборніцтвы, у якіх паэты маюць (зазвычай) тры хвіліны, каб уразіць публіку, і ў прыватнасьці, журы, абранае спаміж гэтае публікі, якое вызначае якасьць выступу галасаваньнем. “Slams”, можа быць, і ня ёсьць высокае мастацтва – іх скіраванасьць хутчэй за баўная, чым узьнёслая, – але ва ўсякім разе, у межах гэтага жанру “паспалітага” мастацтва рыфма, рытм, і алітэрацыя робяць “камбэк”! За апошнія колькі гадоў я неаднойчы брала ўдзел у “сламах” – і некалькі з іх выйграла... Мае ахвяраванні, галоўным чынам, гумарыстычныя – ад новых версіяў старых казак (да прыкладу, як Фею-хросную Папялушкі ўціскаюць еўразьвязьўскія пастановы па магіі, альбо як Прынцэса пацалавала жабку, а паколькі “жабка” на слэнгу азначае француза, Прынцэса ўбачыла, што вызваліла з чараў зусім ня Прынца, але заўзятага рэспубліканца!) да сучасных сюжэтаў (дача прафесара танчыць у кабарэ; “карысны чалавек” ад палітыкі, нягледзячы на шэраг скандалаў, узыходзіць на высокую пасаду; альбо мае ўласныя камічныя згадкі пра лекаваньне ад раку). Ня тое каб высокае мастацтва, як я ўжо казалася, – але публіка шчыра цешылася!

Канешне, я й цяпер пішу сур’ёзныя вершы, і цяпер люблю экспэрыментаваць, карыстаючыся традыцыйнай тэхнікай дзеля стварэньня новых і нетрадыцыйных эфэктаў. Напрыклад, у вершы “Агар” – адным з нядаўніх – я паспрабавала пры дапамозе рыфмы перадаць стан істэрыі і набліжэньня вар’яцтва.

Г.: Якія маеце арыенцыры ў сусьветнай паэзіі? Літаратуры?

В.: Арыенцыры.. гэта напраўду надта вялікае пытаньне. Як бы там ні было, сярод тых, што былі для мяне найістотнымі, пэўна, мушу згадаць Эсхіла, Вергілія (асабліва “Энеіду” і Чацьвёртую Эклогу), стараангельскую “Dream of the Rood”, нарвежскую “Voluspa” і гімн, з якім яна ў мяне заўсёды асацыюецца – Dies Irae (Дзень Гневу), Дантаву камедыю, Шэкспіра (“Scottish Play” і “Hamlet” у прыватнасьці), Джона Донна, Кітса... Міцкевіча (асабліва “Дзяды” і “Крымскія санеты”), Норвіда... і так мы дайшлі ажно да сярэдзіны XIX стагоддзя...

Што ж да беларускіх і украінскіх паэтаў, якія найбольш знаходзіліся ў фокусе маёй перакладчыцкай увагі... яны так трывала ўвайшлі ў маю ўласную паэтычную сьвядомасьць, што наўрад ці я магу назваць кагосьці з іх, не называючы ўсіх...

Аднак трэба сказаць, што хаця, безумоўна, у маім веку ўжо ня варта зазіраць надта далёка наперад, я тым ня менш паходжу з роду, дзе жывуць доўга, і спадзяюся, з Божаю дапамогаю, завершыць яшчэ пераклад “Кабзара” Шаўчэнкі, Коласавых “Новай зямлі” і “Сымона-музыкі”, а таксама ўсіх паэтычных твораў Багдановіча перад тым, як давядзецца адбыць з гэтага жыцьця. Гэта ўсё гучыць, як вялізны воз працы. Але над усімі тымі рэчамі я працавала ўрыўкамі на працягу апошніх 50-ці гадоў, і цяпер застаецца, можна сказаць, давесьці ўсё да ладу. Ужо

гатовы да друку “Майсей” Франко – апроч прадмовы, – а ягоны “Іван Вышанскі” – на даволі прасунутай стадыі.

Г.: Наколькі мне вядома, Вашая праца атрымала высокае прызнаньне – да прыкладу, летась Вы былі ганараваныя найвышэйшаю украінскаю ўзнагародаю – Ордэнам Княгіні Вольгі. Распавядзіце пра гэта?

В.: Афіцыйна мяне ўзнагародзілі Ордэнам Княгіні Вольгі ў 2006 годзе – аб чым было абвешчана ў сьпісе ўзнагародаў, прымеркаваных да Дня Украінскае Незалежнасьці 24 жніўня. Але так здарылася, што ў той час я была ў шпіталі, насярэдзіне лекаваньня ад раку, і таму афіцыйная прэзентацыя была адкладзеная да сакавіка 2007 году, калі самае цяжкае было адолена, і мае валасы (што ўсе чыста выпалі на стадыі хіміятэрапіі) зноўку адрасьлі дастаткова, каб я магла зьявіцца прылюдна без парыку.

І – наколькі я разумею “механіку” ўзнагароджаньня – хаця рашэньне аб ім было прынятае указам Прэзідэнта Юшчанкі, спачатку яно мусіла быць ухваленае Вярхоўнай Радаю Украіны, большасьць у якой тады складала палітычнае крыло, апазіцыйнае да прэзідэнцкага. Мяне гэта вельмі цешыла, бо азначала, што ўзнагароду дае – так бы мовіць – увесь украінскі народ, а ня толькі нейкая пэўная палітычная групоўка... то бок так, як яно і мае быць, таму што, якія б ні былі асабістыя палітычныя погляды кожнага пісьменьніка, усё ж літаратура – і ўвогуле мастацтва – павінна быць вышэйшым за палітыку.

Г.: Украінцы аказаліся больш удзячнымі за беларусаў... А якая краіна\традыцыя\літаратура была Вашою першаю любоўю? Якое месца Беларусі ў Вашым сусьвеце?

В.: Калі выбіраць паміж украінскаю й беларускаю літаратурамі – ну дык гэта падобна, як бы маці спыталі, каторага з дзетак яна болей любіць: яна любіць іх усіх, кожнага па-рознаму, але роўна, – а нават калі й мае ўлюбёнчыка, звычай забараняе ёй пра тое гаварыць.

Адно магу сказаць, што маё дачыненьне да гэтых дзвюх літаратураў сапраўды рознае. Украінская вывела мяне ў прафесійныя перакладчыкі: згадзіцеся, наўрад ці знойдзецца шмат прыкладаў, калі маладой асобе, студэнтцы універсітэту, прапануецца шанец перакласьці юбілейнае выданьне да 100-годдзя вялікага паэта нацыі – і вось жа цяперашняе пакаленьне украінскіх літаратуразнаўцаў праз паўстагоддзя высока ацэньвае маю працу. Але хто ведае, што можа стацца ў будучыні? Магчыма, зараз дзесь у англамоўным сьвеце якісьці малады паэт працуе над версіямі “вялікіх” украінцаў, што будуць справядліва прызнаныя лепшымі ад маіх... гэтаксама, як мае былі ацэненыя вышэй за версіі маіх папярэднікаў, такіх, да прыкладу, як Кларанс Маньнінг ці Персіваль Канды. Ну, калі ня зараз, дык у бліжэйшым ці далейшым будучым... Бо “найлепшае” застаецца “найлепшым” адно датуль, пакуль ня зьявіцца штосьці яшчэ “лепшае”.

З беларускаю ж літаратураю сітуацыя зусім іншая. Тут я была першаю, на ўсе часы першай перакладчыцай беларускай паэзіі на ангельскую, ды і, думаю, увогуле на заходне-еўрапейскую мову! І, калі ня браць пад увагу выпадкаў тэндэнцыйнага перапісваньня гісторыі, – “першае” заўсёды застаецца першым, што б ні настала пасля.

Г.: Вас называюць адзіною парафіянкаю беларускай грэка-каталіцкай царквы Сьв. Пятра і Паўла ў Лондане. Што тут маецца на ўвазе?

В.: Ды я б не сказала, што я “адзіная” парафіянка. Затое мне зараз належыць “доўгапрыхаджанскі” рэкорд (больш за 55 гадоў мінула ад майго першага зьяўленьня). І, як летась памёр Гай Пікарда, я засталася, мусіць, найстарэйшаю з рэгулярных удзельнікаў літургіі і вячэрні.

Але цяпер у нас тут зьявілася шмат маладых беларускіх і напайбеларускіх сем’яў, ды падростае ладны гурток дзетак. Гэта напайбеларускі супольнасьць,

аднак, параўнальна да становішча, якое было колькі гадоў таму, можна зазначыць, што хросты сёння часцейшыя за хаўтуры.

Вядома, бальшыня лонданскіх беларусаў – ва ўсякім разе, намінальна – праваслаўныя. Але, дзякуй Богу, у нас няма рэлігійнага канфлікту, і ўсе мы шчасна збіраемся разам на сьвяты – на Купальле, на Каляды, на ўгодкі Слуцкага паўстаньня, Вялікага Сакавіка... Толькі вось дзе мы будзем сёлета сьвяткаваць Вялікі Сакавік – ня ведаю... Доўгія гады мы збіраліся ў Беларуска-каталіцкім цэнтры – тым самым Марыянскім Доме. Але якраз пад Каляды ў нашай капліцы правалілася столь. Патрэбны грунтоўны рамонт, які зойме шмат месяцаў. Цяпер пад часовую капліцу абсталявалі залу сходаў. Пэўна ж, недзе будзем сьвяткаваць: урэшце, гэта ж 90-я ўгодкі, – але дзе – трэба яшчэ вырашыць.

Г.: Вельмі спачуваю, і спадзяюся, што Марыян Гаўс будзе належным чынам адбудаваны, і будзе беларусам дзе маліцца й сьвяткаваць, тым больш, калі яны маюць у Лондане такіх верных сяброў... А гэта праўда, Вера, што Вы живеце на вуліцы Веры – і ці не ў Ваш гонар яна названая?

В.: Назва “Vera Avenue” (Прасьпект Веры) цягам доўгіх гадоў была таямніцай. Калі мы ў 1936 годзе туды пераехалі, гэта была новая вуліца ў новазбудаваным прадмесьці, і мы апынуліся там, як тады здавалася, цалкам выпадкова – нашая сям’я збіралася купіць дом у іншым месцы, але ў апошнюю хвіліну знайшла яго неадпаведным. Шмат гадоў большая частка тамтэйшых насельнікаў меркавалі, што назва паходзіць з лаціны – і азначае, што гэта “сапраўдны” Прасьпект, то бок шырокая вуліца, абсаджаная дрэвамі (якою яна, фактычна, і ёсьць!). Але тады, як захапілася славянскімі мовамі ды справамі, я задумалася... Бо ад Прасьпекту ў бакі вядуць Maxim Road (Максімава Дарога) і Bazile Road (Базылёва Дарога)... ці не славянскае гучаньне ў гэтых назваў... А далей – загадкавая Viga Road (Дарога Вігі). Ці гэта паводле яркай зоркі Вегі (у такім выпадку з нязвычайным напісаньнем), а калі не, то што гэта значыць?

І вось, некалькі гадоў таму, хтосьці дасьледаваў мясцовую гісторыю – і назовы праясьніліся. Архітэктар, які планавалі новае прадмесьце, назваў галоўны прасьпект у гонар сваёй жонкі Веры, а тры бакавыя вуліцы – паводле сваіх дзяцей – Максіма, Базыля і Ядвігі (у скароце – Віга). Дасьледчык патлумачыў, што архітэктар з сям’ёй паходзілі з “Усходняй Еўропы”, але не ўдакладніў, адкуль менавіта. Але, мяркуючы з гучаньня імёнаў, НЕ з Украіны і не з Расіі (інакш было б “Vasyl” альбо “Vasili”). І наўрад ці, думаю, з Польшчы (хіба што калі “Вера” – скарот “Веранікі”).

...Адзінае месца, дзе можна спадзявацца знайсці ўсе з чатырох імёнаў, ёсьць Беларусь. Такім чынам, высвятляецца, што падчас майго першага сьвядомага спатканьня з беларусамі, якое адбылося ў кастрычніку 1953 году, я ўжо 16 гадоў і 11 месяцаў жыла ў доме, на вуліцы, у прадмесьці, спланаванымі архітэктарам з Беларусі.

Супадзеньне?

